

Motion till riksdagen

1989/90:Jo824

av Per Stenmarck m.fl. (m)

Skånes miljösituation

Den miljösituation som vi i dag upplever i Öresund och Östersjön, runt den skånska kusten, är allvarlig och riskerar att ytterligare försämrans. Om denna utvecklingstrend får fortsätta kan det inte uteslutas, att folk inte vill leva och bo och se sina barn växa upp i denna omgivning. Vi är inte där i dag. Men det är viktigt att vi är medvetna om situationen och är beredda att vidta nödvändiga åtgärder.

Det är också viktigt att ha klart för sig varifrån problemen kommer, därför att i annat fall riskerar vi att vidta felaktiga åtgärder för att lösa dem.

Runt den skånska kusten har i flera år gjorts stora satsningar för att ytterligare höja reningsgraden. Men vad hjälper det så länge det inte finns den allra elementäraste rening i städer som Tallin, Riga och Krakow. Detta drabbar i hög grad också vattnen runt södra Sverige på grund av vattenströmningar från Östersjön och upp genom Öresund.

Inte heller försurande svaveldioxiderna från svensk kol- och oljeförbränning är längre något stort problem. Svavelnedfall från Polen och Östtyskland medför däremot stora föroreningar i södra Sverige.

Största delen av det miljönedfall som drabbar Skåne kommer från andra länder. Europas värsta miljösituation finns sannolikt i den s.k. dödens triangel. Ett område i sydvästra Polen, norra Tjeckoslovakien och sydöstra Östtyskland. Detta område håller idag på att förvandlas till en kemisk öken, där virke alltmer blir en bristvara. För denna region beräknas i dag en bromssträcka på 15 år. Det innebär, att även om brunkolsverken stängs av omedelbart, så fortsätter skadorna i 15 år till.

Stora delar av Centraleuropa har i dag – som en följd av kommandoekonomins sätt att fungera – en miljösituation som är direkt ohållbar. Det vi måste ha klart för oss, är att de miljöproblem som vi har i Sverige – och främst i södra Sverige – till stora delar kommer från detta område.

Därmed skall naturligtvis inte uteslutas, att vi kan göra mycket själva. Tvärtom, sådana åtgärder är också nödvändiga. Men ett bundet och generöst miljöbistånd, både i form av kapital och know-how, till länder som Sovjet, Polen, Östtyskland och Tjeckoslovakien, skulle ge ett betydligt bättre resultat, även för oss, än aldrig så sofistikerade reningsanläggningar runt den skånska kusten.

●lika länder söker nu medverka i en process, där företag inom det tidigare Östeuropa får hjälp med att utbilda sin personal inom olika områden, nöd-

vändiga för att kunna fungera i en fri ekonomi. Det borde vara möjligt för skånska kommuner och skånska företag att utbilda polacker och östtyskar i exempelvis kärnkraftsteknik och avfallshantering. Detta vore ett sätt att både lära ut, inom områden där vi har ett stort kunnande, och samtidigt möjliggöra sådana miljöåtgärder, som är positiva även för oss.

Allt fler forskare har under de senaste åren slagit larm om svåra miljöförändringar i Öresund och Östersjön. Siffror framtagna av marinekologiska laboratoriet 1987 visar på den allvarliga situationen:

- Fosforhalten har fördubblats i Öresund tre gånger de senaste femtio åren.
- I Östersjön har kvävehalten ökat fyra gånger och fosforhalten åtta gånger på hundra år. Detta bidrar till den försurning, som är ett allt allvarigare problem i Skåne. Denna utlöser i sin tur giftiga tungmetaller, t.ex aluminium i grundvatten. En risk är också att kvävet omvandlas till nitrat i grundvattnet. Nitrat är skadligt. Om det omvandlas till nitrit är det dessutom cancerframkallande.
- Längs kuststräckorna utanför Blekinge, nordvästra Skåne och Halland har halten av fosfor och kväve fördubblats i algerna.
- I Öresund har ökningstakten av dessa halter gått ännu snabbare. Ökningen har skett 2,5 gånger de senaste 25 åren.
- De organiska gifterna PCB och DDT fortsätter att öka – trots att den senare är förbjuden i Sverige. PCB förs sannolikt hit med östliga vindar från Finland och Sovjet, medan DDT kommer hit från tropikerna.
- Allt detta gör att plankton och alger blir allt mer sällsynta i svenska vattnen. Genom att kväve och fosfor ökat i sedimentavlagringarna har syrgashalten sjunkit. Detta ger upphov till de, som det verkar, tidvis döda bottenarna.

Det krävs olika åtgärder för att lösa detta:

- Införande av miljöavgifter och skattestimulanser för företag. Men effekten blir bra först om andra länder i Europa gör likartade satsningar.
- Förbättrad information till företag runt Öresund, för att åstadkomma ett större ansvarstagande.
- Utbyggda kontakter mellan Sverige och Danmark för att söka nå gemensamma lösningar. Ett gemensamt svenskt-danskt organ bör bildas, där politiker och forskare arbetar med uppgiften att söka en lösning på den miljösituation, som blir ett allt större problem i Kattegatt, Öresund och Östersjön.
- Utökade diskussioner med – och aktivt stöd till – Östeuropa, eftersom den övervägande delen av de utsläpp som drabbar Öresund och Östersjön kommer därifrån.

Bilar och lastbilar svarar i dag för cirka 70 procent av kväveutsläppen i Sverige. Detta är ett av Skånes stora miljöproblem. Den bokskog som är så typisk för det skånska landskapet kan lida obotlig skada av dessa utsläpp. Det är därför av stor vikt att utsläppen minskas.

Från och med 1989 års bilmodeller infördes obligatorisk katalytisk avgasrening på nya personbilar. Denna minskar utsläppen av olika ämnen, däribland kväveoxider, med upp till 80-90 procent.

Bilisterna måste ta ansvar för sin del av miljöförstöringen. Så har också till mycket stor del redan skett. Men även om bilistkollektivet kommer att stå för den största enskilda miljösatningen i Sverige måste utvecklingen mot renare biltrafik fortsätta.

En generell sänkning av hastighetsgränserna skulle troligen ge knappt påvisbara reduceringar av avgasutsläppen. Åtgärder bör i stället vidtas för att bilarna skall kunna hålla en jämn hastighet. En bil som till följd av köbildning går för tomgång släpper ut lika mycket kolväten som 50 bilar som åker förbi i 50 km/tim. Trafikplaneringen måste därför, för miljöns skull, inriktas på att åstadkomma en jämn trafikrytm. Det sker genom att vi bygger nya vägar och kringfartsleder. Detta kan ske på många platser i Skåne. Exempelvis genom satsning på en ny ringled runt Malmö.

Den snabbaste och effektivaste minskningen av avgasutsläppen når vi genom ny teknik, jämnare fart, färre stop and go och genom ny avgasrening. Viktig är också förnyelsen av bilparken. Det är ett problem i Sverige av i dag att denna är lägre än i övriga Europa.

Stranderosion är till stora delar ett globalt problem. Forskare har påvisat att det sker en tillbakagång av sandstränder över hela världen. Det finns flera skäl till detta, bl.a. att det fortfarande pågår en långsam höjning av havsytan.

I Norden sker på flera ställen en fortgående förstörelse av kusterna, t.ex. vid Jyllands väststränder i Danmark och längs södra och västra Skåne.

Stora delar av den skånska sandkusten är utsatt för mer eller mindre kontinuerlig erosion. För Ystad, Trelleborg, Skurup, Vellinge, Lomma och Landskrona är detta ett stort problem, som man lagt ner mycket arbete för att finna en lösning på.

Som en följd av erosionerna har stränderna minskat, i vissa fall kraftigt och på kort tid. Hårdast drabbad är sannolikt Ystad där stora områden är skadade. Kommunen har vidtagit åtgärder under flera år, men dessa har sällan varit särskilt framgångsrika. Detta ger samtidigt ett mått på hur stort problemet är.

Av det faktum att stränder runt om i världen drabbats kan man nog dra slutsatsen att alla stränder inte kan räddas, inte ens i Sverige. Men det måste finnas områden som, för djurliv och rekreation, är värda att göra extra insatser för.

Självklart är detta i första hand en kommunal och i andra hand en regional fråga, där enskilda komuner samarbetar för att nå en lösning. Detta framgår både av naturresurslagen och av plan- och bygglagen. Men även staten har ett intresse av att långsiktigt rädda skadade stränder. Dels kommer arbetet att medföra stora kostnader, som det är orimligt att ett antal mindre kommuner själva skall stå för, och dels är marken normalt sett allemansrättsligt tillgänglig. Det sistnämnda är något som betyder mycket i ett landskap som Skåne, där vi har brist på sådana områden.

Ett särskilt problem utgör de ständiga sanduttag som görs i Öresund. För närvarande sker detta på den s.k. Vendisken mellan Helsingborg och Helsingör och utanför Falsterbonäset. I hålen på botten bildas svavelväte.

För att komma tillrätta med de problem som finns idag, och för att förhindra att nya tillkommer, krävs det åtgärder av två slag. Det ena är att, under åtminstone en tioårsperiod, sätta stopp för sandsugningen. Därmed

skulle vi sannolikt få svar på frågan, om det finns något samband mellan sandsugning och de skador som stränderna drabbats av. Det andra är behovet av ekonomiska resurser både till forskning och till berörda kommuner. Med dessa åtgärder skulle vi kanske långsiktigt kunna lösa problemet.

Mot. 1989/90
Jo824

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om miljösituationen i Skåne.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående miljöbistånd till länder i Östeuropa.¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående företags och kommuners medverkan för att förbättra miljösituationen i Östeuropa.¹]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående miljöavgifter och skattestimulanser.²]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående förbättrad information till företag runt Öresund.³]

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående ett gemensamt svenskt-danskt organ, där forskare och politiker söker lösa den miljösituation som blivit ett allt större miljöproblem i Kattegatt, Öresund och Östersjön.¹]

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hastighetens betydelse för avgasutsläppen.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående betydelsen för miljön av kringfartsleder och andra väginvesteringar.

[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ett stopp för sandsugning.³]

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts angående ekonomiska resurser till av sanderosion berörda kommuner och till forskning inom området.

Stockholm den 25 januari 1990

Per Stenmarck (m)

Wiggo Komstedt (m)

Rune Rydén (m)

Rolf Clarkson (m)

Bertil Persson (m)

¹ 1989/90:U232

² 1989/90:Sk663

³ 1989/90:N306